

**T. B. M. M.****TUTANAK DERGİSİ****59 uncu Birleşim****16 Şubat 2005 Çarşamba**

7.- 24.6.2004 Tarihli ve 5197 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve Anayasanın 89 uncu ve 104 üncü Maddeleri Gereğince Cumhurbaşkanınca Bir Daha Görüşülmek Üzere Geri Gönderme Tezkeresi ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/856) (S. Sayısı: 791) (Devam)

BAŞKAN - .....

10 uncu maddeyi okutuyorum:

.....

BAŞKAN - Şahsı adına söz isteyen Trabzon Milletvekili Akif Hamzaçebi; buyurun.

Süreniz 5 dakika.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Trabzon)- Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; görüştüğümüz İl Özel İdaresi Kanununun 10 uncu maddesi üzerinde şahsım adına söz almış bulunuyorum; sözlerime başlamadan önce hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; geçen yıl, hükümetimiz, toplumun ve Meclisin gündemine "yerel yönetimler reformu" veya "kamu yönetimi reformu" adı altında bir dizi kanun tasarısını taşıdı ve o günden bu yana bu tasarıları görüşüyoruz, tartışıyoruz, Sayın Cumhurbaşkanına gidiyor, geliyor; bir kısmı düzeltiliyor, tekrar gidiyor, bir kısmı yayımlanıyor, bir kısmı Anayasa Mahkemesine götürülüyor ve hâlâ bunların sonunu getirebilmiş değiliz.

Bütün bu tasarıları, bütün bu düzenlemeleri bir bütün içerisinde ele alıp, değerlendirmek gerekir. Çerçeve yasa, Kamu Yönetimi Temel Yasasıydı; ancak, henüz bu yasa yürürlüğe girmiş değil ve orada çizilen çerçeve içerisinde bu yasalar şekillendiği için, bu yasaların kimi düzenlemelerinin o yasanın neresine oturduğu, neresine aykırı düştüğü veya neresinde hangi öneme sahip olduğunu görebilme olanağına sahip değiliz. Örneğin, bu 10 uncu maddede "halk denetçisini seçmek" adı altında bir düzenleme vardı. Sayın Cumhurbaşkanı, yürürlükteki yasalarda böyle bir düzenleme olmadığı için, bunun çıkarılması gerektiği yönündeki düşüncesini ifade etti; Plan ve Bütçe Komisyonunda bu düşünce kabul gördü ve sanıyorum, Genel Kurulda da kabul görecektir.

Peki, bu düzenleme esas olarak nerede yer almaktadır; Kamu Yönetimi Temel Yasasında yer almaktadır. O yasa nerede; o yasa henüz yürürlüğe girmiş değil. Yani, oradaki düzenlemeleri bilmeden, buradaki düzenlemeleri başlıbaşına tartışmak, değerlendirmek çok doğru değil.

Sayın Cumhurbaşkanının iade gerekçelerini de bu çerçevede değerlendirmek gerekir diye düşünüyorum. Sayın Cumhurbaşkanı, Kamu Yönetimi Temel Yasasından başlayarak, bu yasaların hepsini bir bütün olarak görmüş ve bu çerçevede düşüncelerini ifade etmiştir ve şunu ifade edeyim ki, Sayın Cumhurbaşkanı, Anayasanın 104 üncü maddesine göre, kanunları bir kez daha Türkiye Büyük Millet Meclisine, görüşülmek üzere gönderme yetkisine sahiptir. Mutlaka Anayasaya aykırılık gerekçesiyle göndermesi şart değil. Anayasa böyle bir düzenleme öngörmüyor. Sakıncalı gördüğü veya bir kez daha görüşülmesinde yarar gördüğü

yasalar Türkiye Büyük Millet Meclisine bir kez daha gönderilebilir. Bu iade gerekçelerini bu çerçevede dikkate almak gerekir.

Kamu Yönetimi Temel Yasasından başlayarak, Anayasanın temel bazı düzenlemelerine bu yasadaki bazı düzenlemeler aykırı görülmüştür. Bunların birçoğu, esas itibarıyla, Cumhuriyet Halk Partisinin de görüşleridir.

Hatırlayacaksınız, Kamu Yönetimi Temel Yasasında, bizim, Anayasaya aykırı gördüğümüz temel düzenleme şuydu: Anayasa idareyi, merkezî idare ve yerel idareler olarak iki gruptan oluşturmaktadır ve yine, Anayasaya göre yerel idarelerin, yerel yönetimlerin görevleri belirlenmiştir; mahallî müşterek ihtiyaçlar yerel yönetimlerin görevidir. Merkezî yönetimin görevi nedir; bu, Anayasada sayılmamıştır. Yerel yönetimlere verilen görev tanımından hareketle, mahallî müşterek ihtiyaçların dışındaki bütün görevler, bütün ihtiyaçların karşılanmasına ilişkin, toplumun ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin bütün görevler merkezî yönetimindir. Kamu Yönetimi Temel Yasası, Anayasanın bu temel kuralını bir yana atarak merkezî yönetimin görevlerini tek tek saymaya çalışmış ve İl Özel İdaresi ve Belediye Yasasında da, daha ters bir anlayışla, Anayasanın benimsediğinden daha farklı bir anlayışla, âdeta, bu kurumları genel görevli kurum haline getirecek şekilde birtakım düzenlemeler yapmıştır ve bu çerçevede "bu düzenlemeler, Anayasanın öngördüğü tekil devlet, üniter devlet modeline aykırı olabilir, onu zedeleyebilir" şeklinde bir düşünce oluşmuştur. Sayın Cumhurbaşkanı da bu endişesini ifade etmiştir ve amaçlanmasa da, böyle bir yönetime geçilebilmesi endişesini ifade ederek, bir kez daha görüşülmek üzere, bu yasağı göndermiştir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Toparlayın lütfen.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) - Toparlıyorum Sayın Başkan.

Ben, konuya ilişkin olarak, Başbakan Yardımcımız Sayın Mehmet Ali Şahin'in açıklamalarını dinledim. Kendileri, Anayasa Mahkemesinin 1999 yılında vermiş olduğu bir karardaki gerekçeleri esas alarak, daha doğrusu, o karara imza atan o zamanın Anayasa Mahkemesi Başkanı Sayın Ahmet Necdet Sezer'in o karardaki gerekçeleri ile İl Özel İdaresi Yasasındaki iade gerekçeleri arasındaki çelişkiyi vurgulamak açısından, kararın bazı bölümlerini burada okudu. Söz konusu kararı ben de sağladım ve kararı okudum.

1999 yılında, Demokratik Kitle Partisinin kapatılmasına yönelik olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından açılan dava sonucunda, Anayasa Mahkemesi, adı geçen partinin kapatılması kararını vermiş. Birçok gerekçeden dolayı kapatılma talep edilmiş; ancak, gerekçelerden bir kısmı Anayasa Mahkemesi tarafından kabul görmüş, bir kısmı kabul görmemiş. Kabul görmeyen gerekçelerden bir tanesi, 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasasının 80 inci maddesine, adı geçen partinin programının aykırı olduğuydu. Bu parti, programında, yerel yönetimlerin güçlendirilmesine yönelik bazı ifadeler yer vermiş; yerel yönetimlerin meclislerini vatandaş seçecek; bunlar, âdeta, o yörenin kendi parlamentosu olacak, hatta, bu yerel meclisler vergi dahi koyma yetkisine sahip olabilecektir. Anayasa Mahkemesi, değerlendirmesinde, bunları, Anayasanın öngördüğü, idarenin kuruluş biçimine aykırı bulmamış. Bunlar, yerel yönetimlerin güçlendirilmesine yönelik, idarî ademi merkeziyetçilik dediğimiz kavrama oturan iddialardır, hedeflerdir; kaldı ki, bir siyasî partinin programıdır.

Bunlar Anayasanın tekil devlet ilkesine aykırı değildir demiş. Bunun, konumuzla herhangi bir ilgisi bulunmamaktadır; bir siyasî parti programını değerlendiren bir değerlendirme söz konusudur.

BAŞKAN - Sayın Hamzaçebi, toparlayalım lütfen.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) - Hemen toparlıyorum Sayın Başkan.

Ama, il özel idarelerine ilişkin bu yasanın birçok maddesi, Anayasanın birçok maddesine aykırıdır. Örneğin, o siyasî partinin programında, yerel yönetimlerin meclisleri vergi koyabilir diyor; ama, bu vergiyi koyabilmesi için, Anayasanın ilgili maddelerinde değişiklik yapmak gerekir. Yine, valiyi, siz, eğer, gerçekten il genel meclisinin başından almak istiyorsanız, merkezî yönetimin idarî vesayet yetkisini eğer zayıflatmak ve bu denetimi bir başka şekilde oluşturmak istiyorsanız, yine, Anayasanın ilgili maddelerinde birtakım değişiklikleri yapmanız gerekir; ama, bu değişiklikler, hiçbir zaman, Anayasanın tekil devlet, üniter devlet ilkesine aykırı olmayacaktır. Şu an, yerel yönetimler, meclisleri kanalıyla vergi koyabilir mi; hayır. Neden; Anayasanın bir başka maddesi buna engel. Vergi koymalı mı; koyabilir; yerel yönetim meclisleri, belki, belli projelerin finansmanı için vergi koyma yetkisine de sahip olabilir, düşünülebilir büyükşehir belediyeleri için; ama, bunun için, Anayasanın bir başka maddesinde değişiklik yapmak gerekir.

Sayın Cumhurbaşkanının iadesi, tekil devlet modeli yanında, Anayasanın birçok başka maddesine aykırılık gördüğünden dolaydır. Bu yasanın önemli ölçüde o şekilde değerlendirilmesi gerekir.

Ben, bu çerçevede, konuya biraz daha açıklık kazandırmak, Sayın Başbakan Yardımcımızın Anayasa Mahkemesi kararının sadece bir bölümünü açıklamış olması nedeniyle, tümüne ilişkin bilgi vermek amacıyla söz aldım. Sözlerimi burada bitiriyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Sayın Bakan, buyurun. (AK Parti sıralarından alkışlar)